

KONKURENCESCHOPNOST V GLOBALIZOVANÉ A ZNALOSTNĚ ZALOŽENÉ EKONOMICE

Anna Kadeřábková
Centrum ekonomických studií VŠEM

www.cesvsem.cz

Praha - 5. 12. 2006

Nová dělba práce v globální ekonomice

- Rychlé zvyšování kvalifikační úrovně globálně, ale rychlejší je nárůst na rychle se rozvíjejících trzích (což umožňuje dostupnost levné kvalifikované pracovní síly ve velkém množství).
- Obchod, PZI a VaV na rozvíjejících se trzích mají potenciál zahrnout celé produktové spektrum, tj. včetně kvalifikačně/technologicky náročnějších výstupů.
- Podíl rychle se rozvíjejících trhů na celkových PZI bude nadále růst a současně struktura obchodu a PZI bude zahrnovat stále větší podíl PZI směřujících do odvětví s vyšší přidanou hodnotou.
- Technický pokrok, zejména v ICT, relativní nárůst sektoru služeb a změna modelů podnikání umožňují stále větší podíl služeb, VaV, finančního a lidského kapitálu na přeshraničních tocích.

Zdroje a výsledky konkurenceschopnosti

- Růstová výkonnost a blahobyt
- Kvalita institucionálního prostředí
- Kvalitativně založená konkurenční výhoda

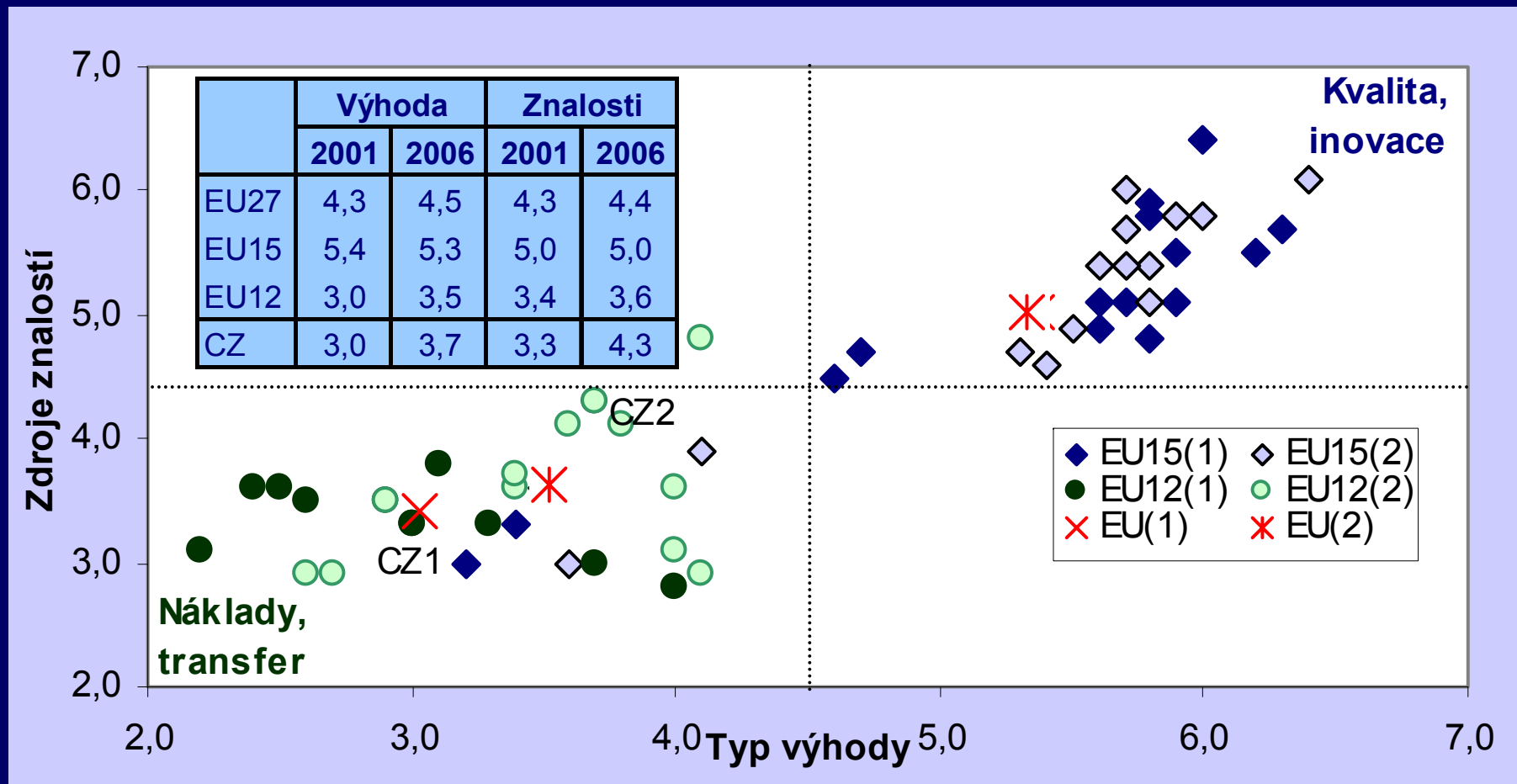

I. KVALITATIVNĚ ZALOŽENÁ KONKURENČNÍ VÝHODA

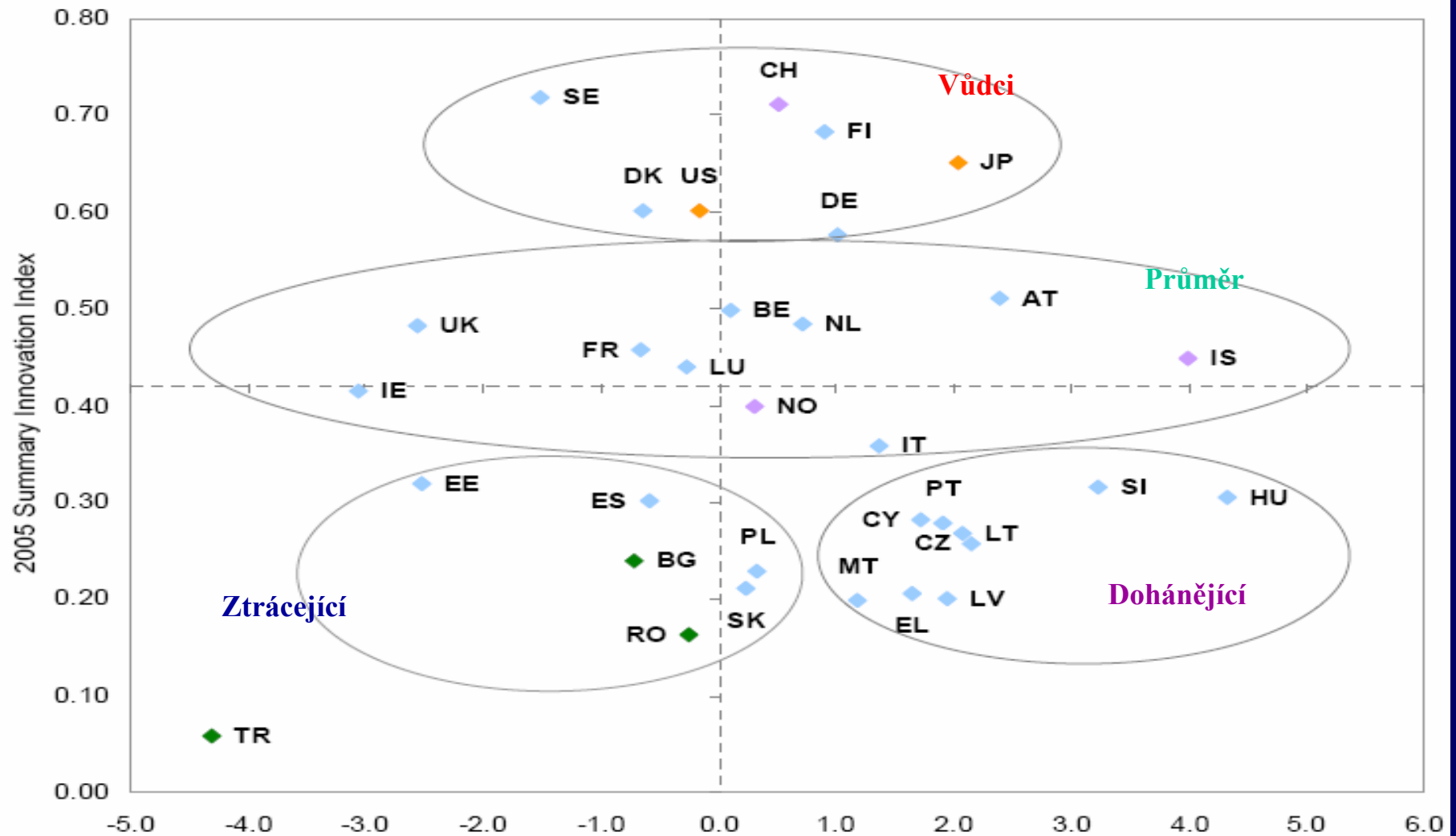
- zdroje konkurenční výhody a znalostí (matice)
- inovační předpoklady a výsledky
- inovační poptávka/prostředí
- struktura inovátorů a učení
- odvětvová a regionální konkurenceschopnost

Matrice konkurenční výhody

- Zdroje konkurenční výhody a technologických znalostí (úroveň inovační kapacity)

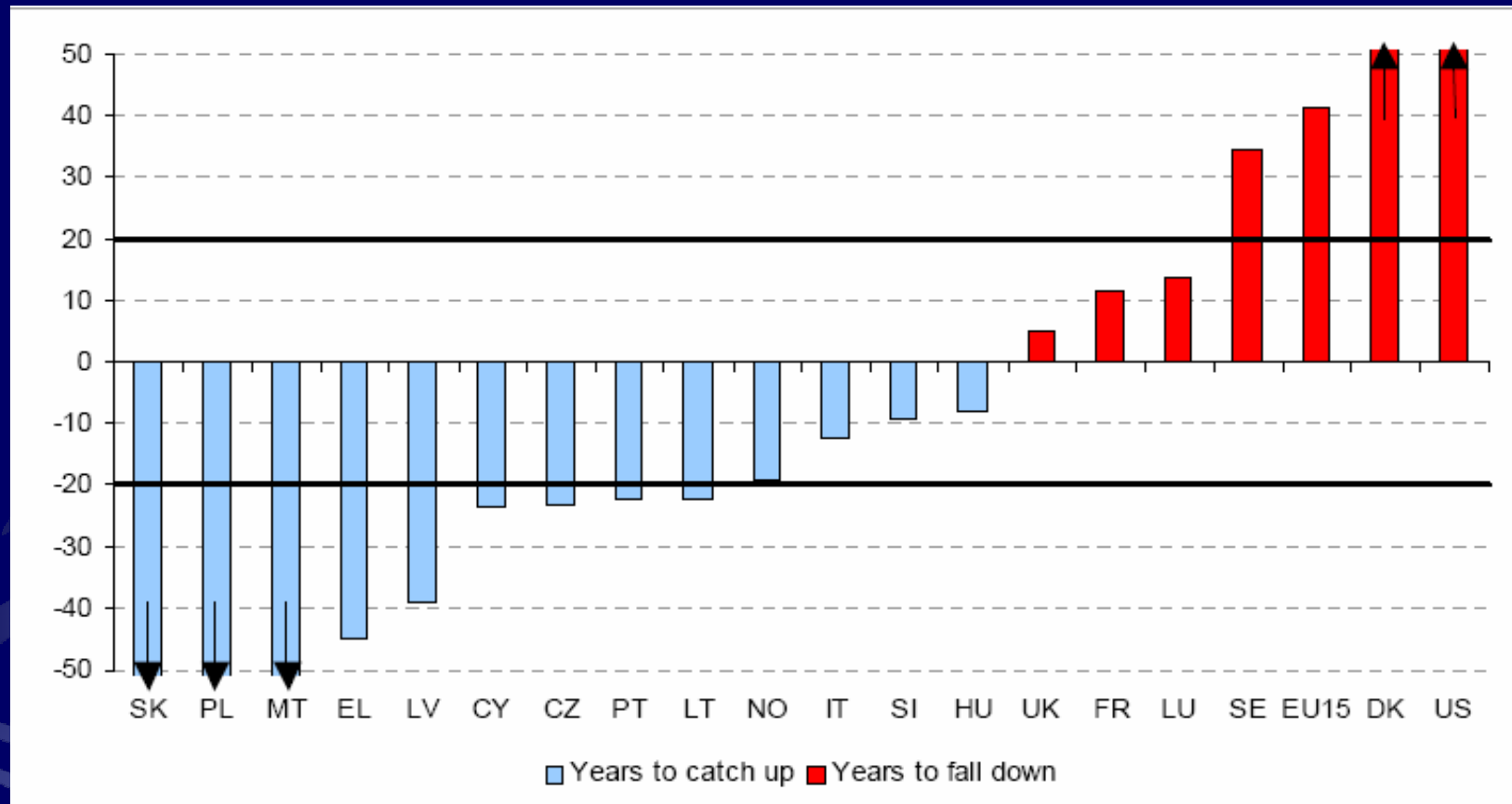
Inovační předpoklady a výsledky 2005

Dotted lines show EU25 mean performance.

Average growth rate of SII

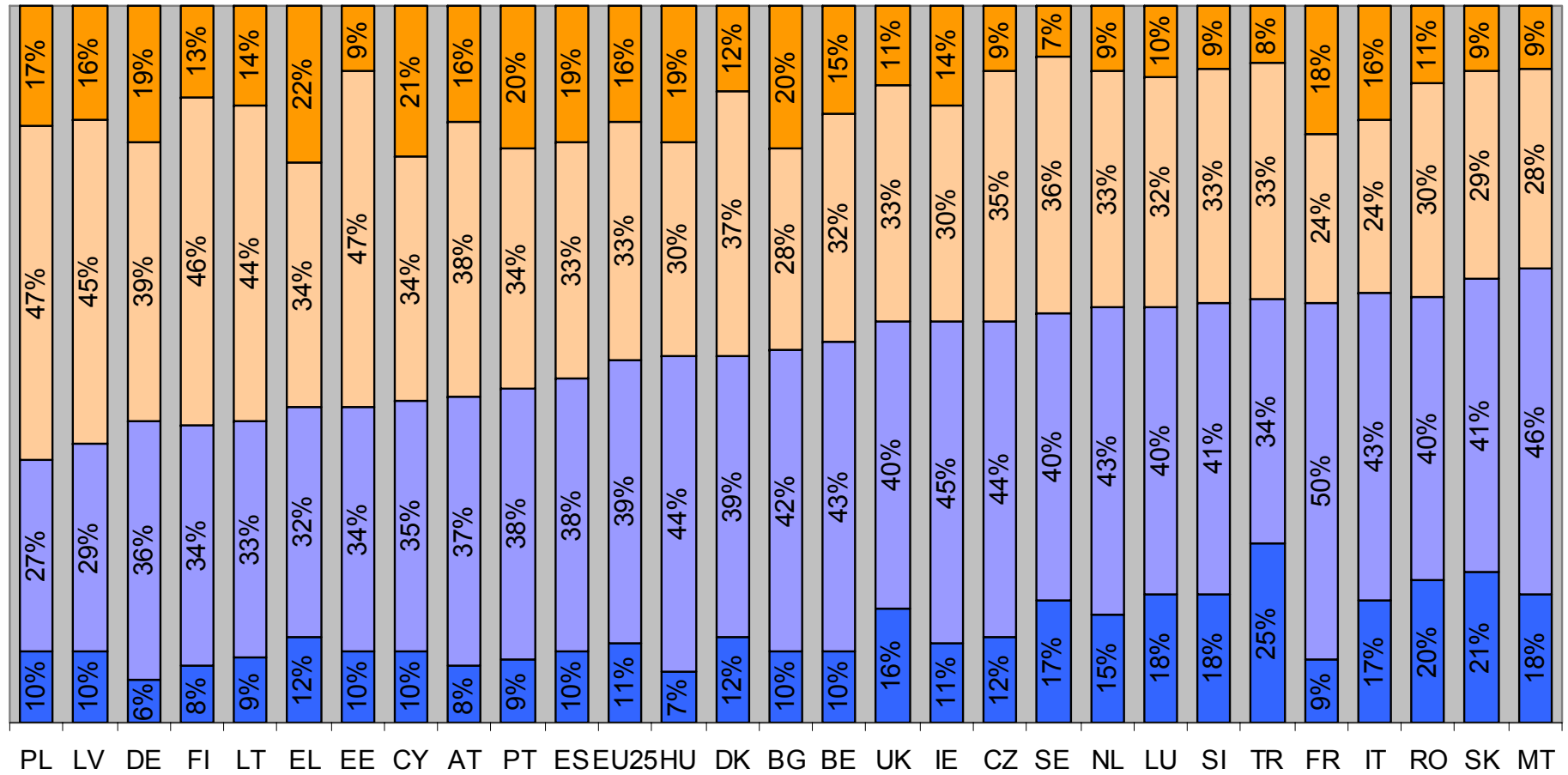
Počet let k dohnání průměru EU-25 v inovační výkonnosti

Sofistikovanost poptávky 2005

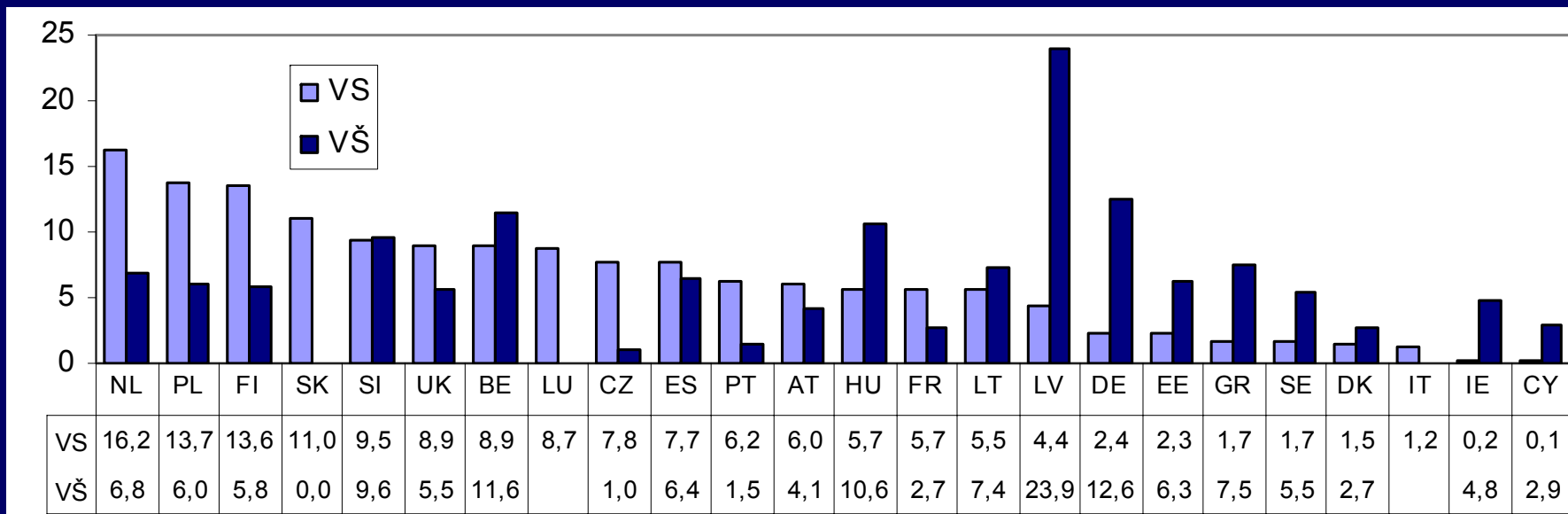
Typologie vnímání inovací

■ Entuziasté
 ■ Zájemci
 ■ Váhavci
 ■ Zpátečníci

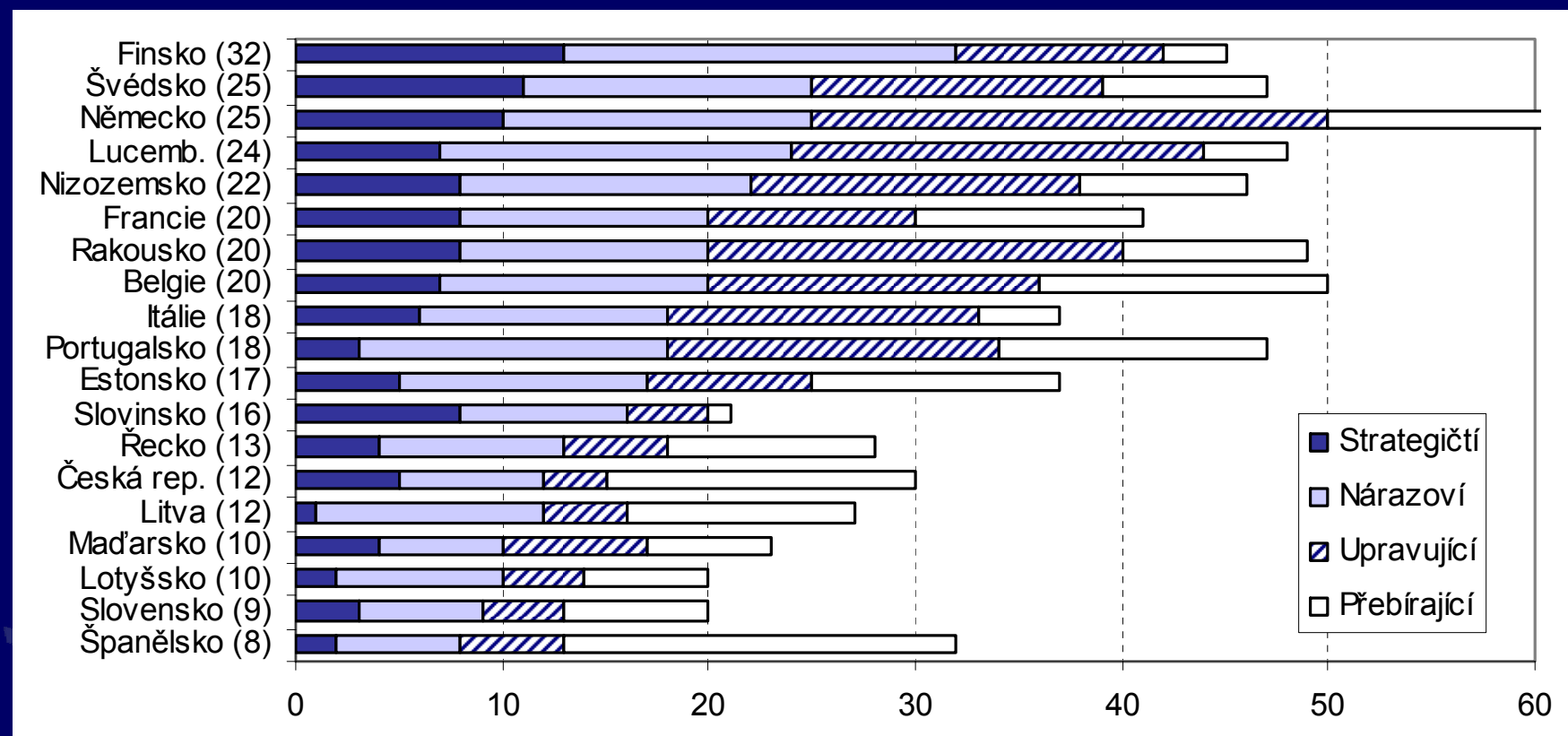
Kvalita prostředí (vazby a interakce):

Podíl podnikového sektoru na realizaci výzkumu ve veřejném sektoru (VS) a na vysokých školách (VŠ), 2003 (v %)

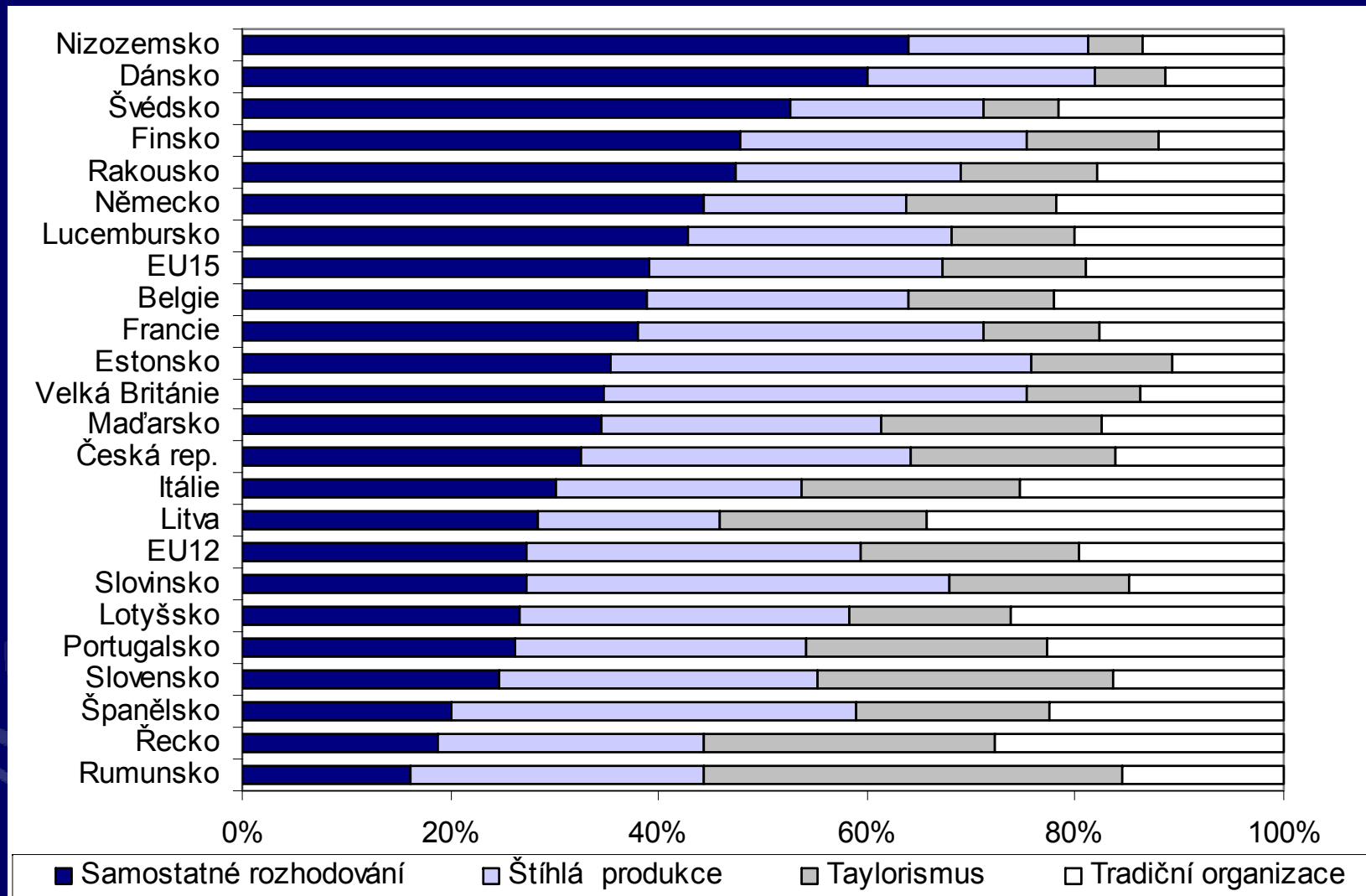

Inovační výkonnost:

Struktura inovátorů podle typu inovační strategie
(v % všech podniků), 1998-2000

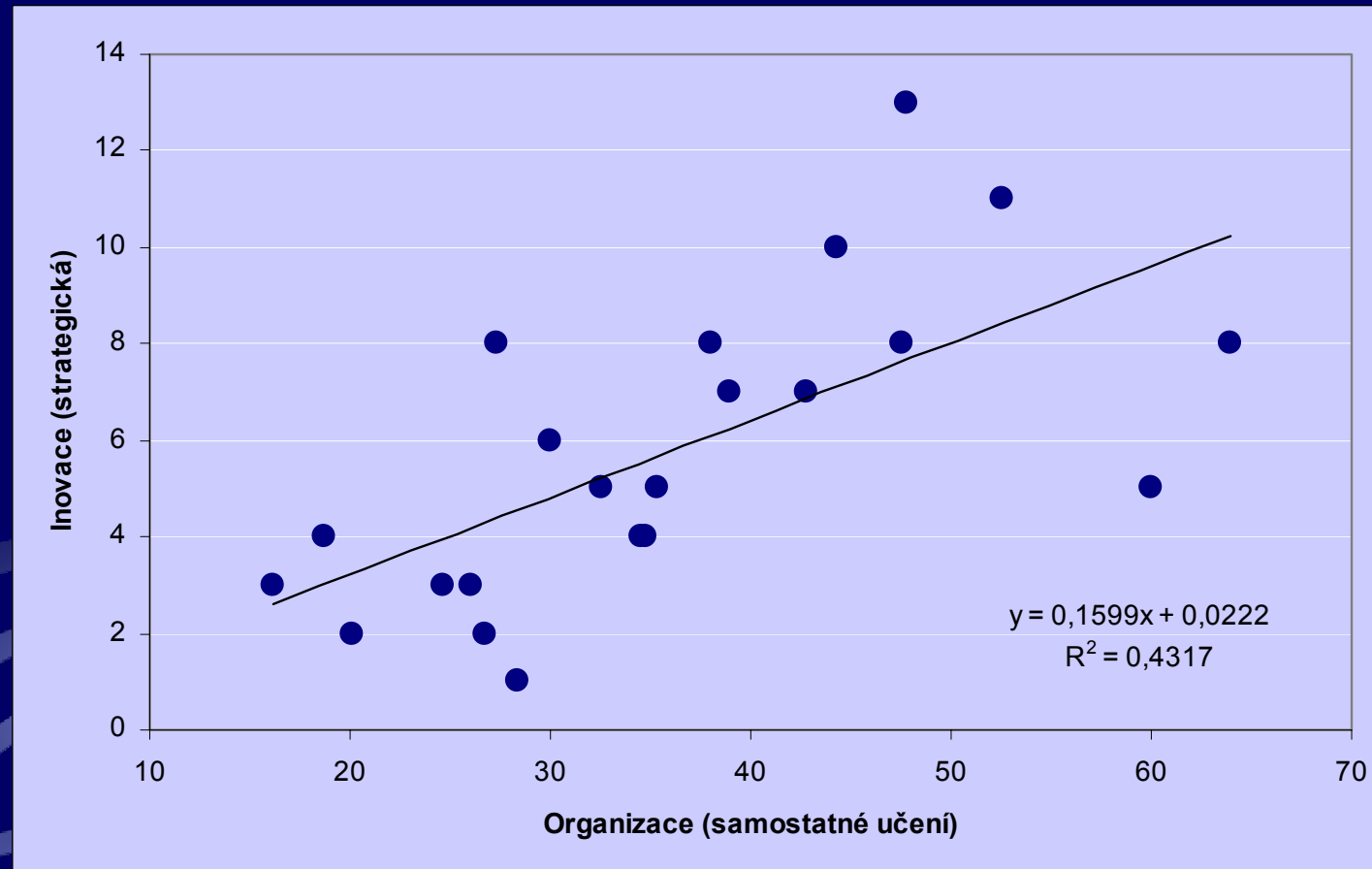
Organizace práce: EU-27 (v % pracovníků)

Vztah forem organizace práce a inovačních typů

Typy inovátorů	Formy organizace práce			
	Samost. rozhod.	Štíhlá produkce	Taylorismus	Tradiční organizace
Strategičtí	0,66*	-0,26	-0,54*	-0,36
Nárazoví	0,64*	-0,50*	-0,50*	-0,07
Modifikující	0,59*	-0,56*	-0,44*	0,02
Přejímající	0,03	0,16	-0,25	0,07
Neinovující	-0,69*	0,46*	0,62*	0,06

Vztah forem organizace práce a inovačních typů II

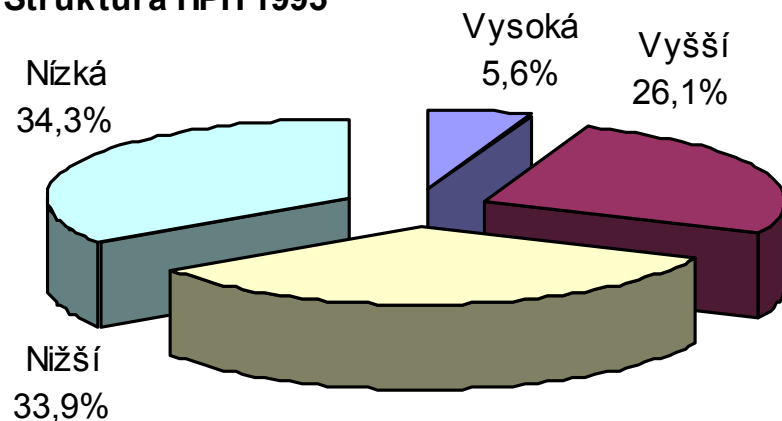

Odvětвовá konkurenceschopnost

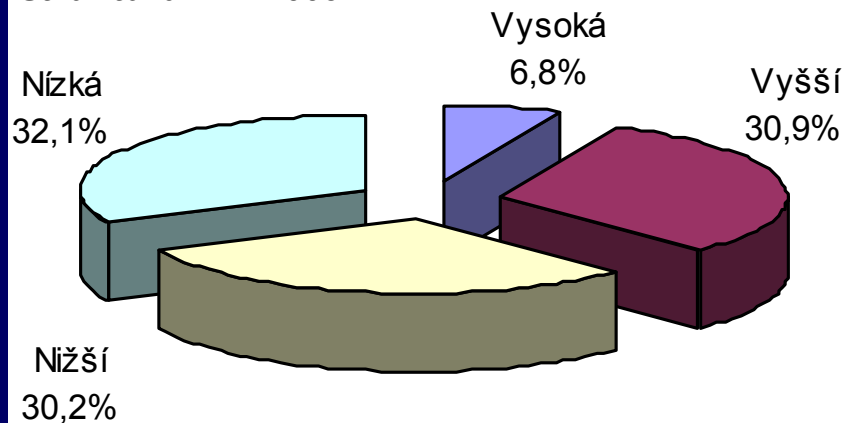
Zpracovatelský průmysl podle technologické náročnosti

	Produkce (v %)		HPH (v %)		Zaměstnanost (v %)		HPH/produkce (%)		PP (tis. Kč)	Reálný růst 1996-2003 (%)	
	1995	2003	1995	2003	1995	2003	1995	2003	2003	HPH	PP
Vysoká	5,1	12,4	5,6	6,8	5,4	6,6	28,6	12,8	462	20,7	18,8
Vyšší	26,6	33,1	26,1	30,9	27,0	29,3	25,4	22,0	479	8,2	7,9
Nižší	32,3	26,6	33,9	30,2	27,6	27,9	27,1	26,9	493	1,5	1,5
Nízká	36,0	27,9	34,3	32,1	40,1	36,2	24,6	27,2	403	2,5	2,8
Zpr. pr.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	25,9	23,6	454	5,6	5,7

Struktura HPH 1995

Struktura HPH 2003

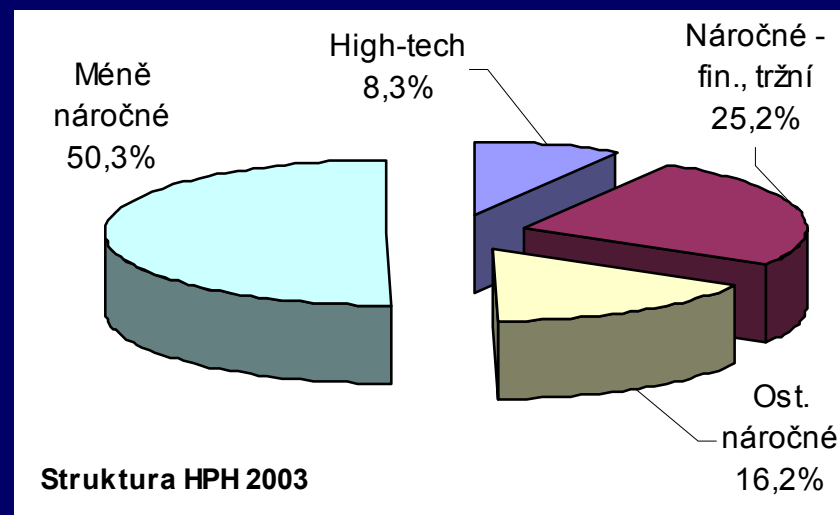
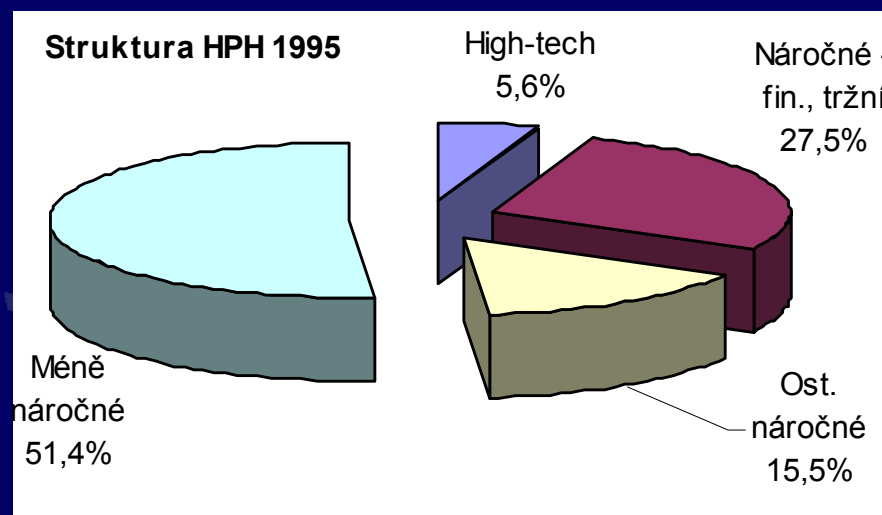

Odvětвовá konkurenceschopnost

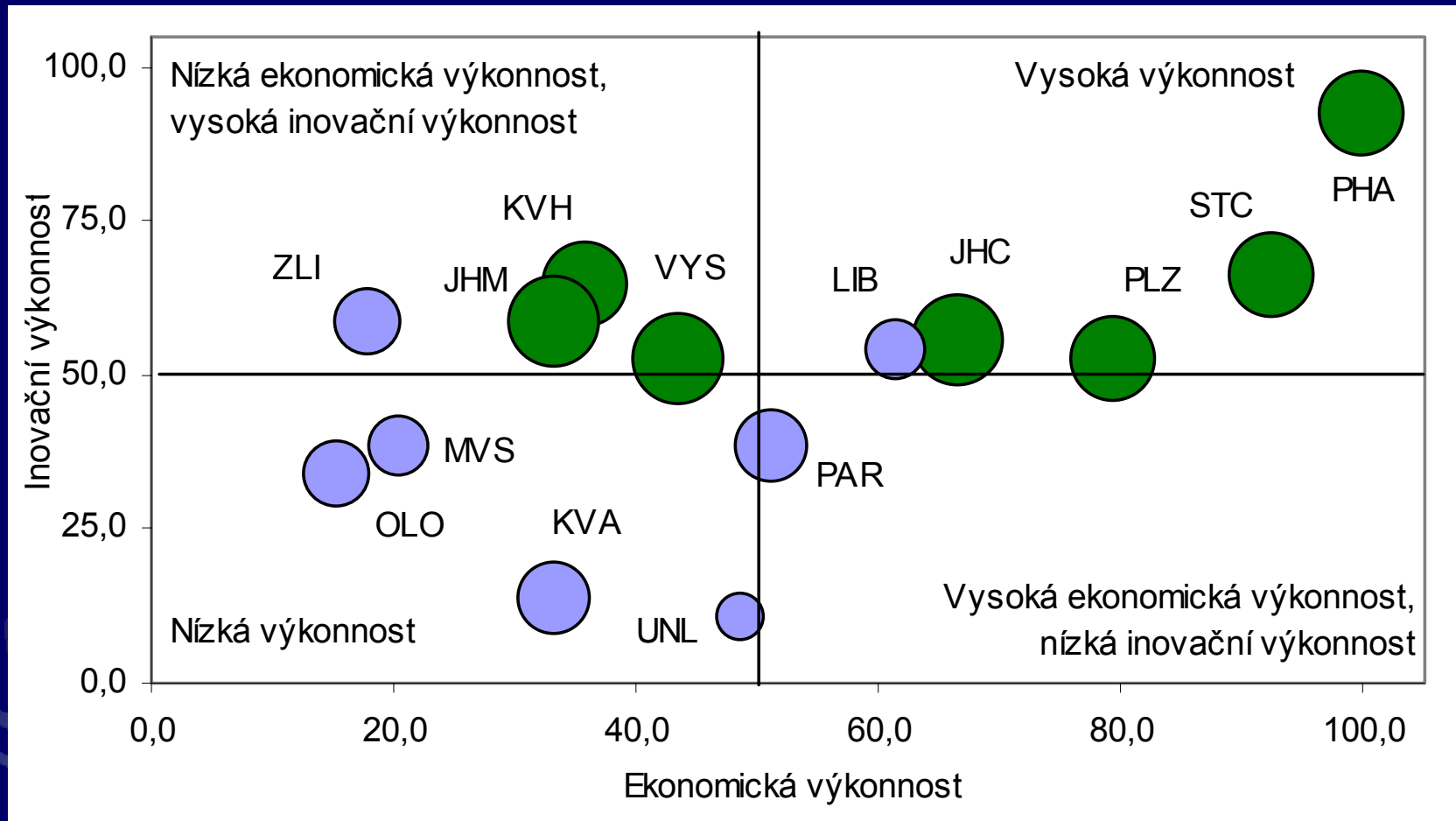
Služby

podle technologické/znalostní náročnosti

	Produkce (v %)		HPH (v %)		Zaměstnanost (v %)	
	1995	2003	1995	2003	1995	2003
High-tech	5,2	7,5	5,6	8,3	5,0	4,8
Znal. náročné tržní a finanční	27,7	27,9	27,5	25,3	15,6	17,4
Ostatní znalostně náročné	14,6	14,0	15,5	16,2	22,5	21,6
Méně znalostně náročné	52,6	50,7	51,4	50,4	56,8	56,3
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Regionální konkurenceschopnost (2004)

Konkurenční výhoda

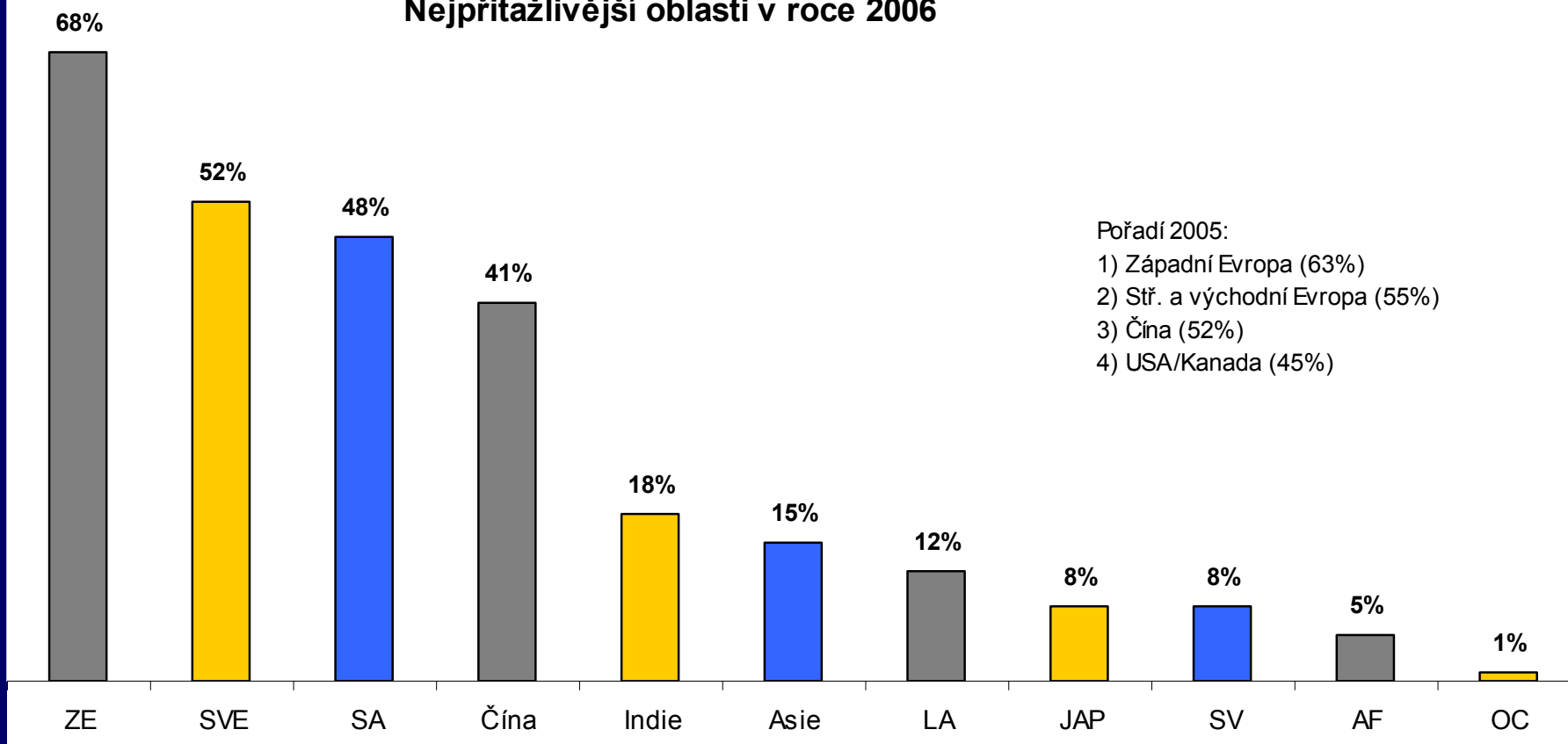
- konkurenceschopnost tažená efektivností, spíše nákladově založená
- závislost na vnějších zdrojích technologických znalostí, schopnost přizpůsobení domácím potřebám, rozvoj vnitřní inovační kapacity omezený
- nižší technologická úroveň, kvalitativně méně náročná pozice v nadnárodním hodnotovém řetězci, slabší technologický transfer, nízká sofistikovanost poptávky, spíše nespecifikovaná podpora inovací, slabá intenzita a pestrost vazeb a interakcí
- odvětvové a regionální (strukturální) odlišnosti výkonnosti, rostoucí význam podniků pod zahraniční kontrolou pro konkurenceschopnost
- výrazné rozdíly mezi skupinami zemí EU ve zdrojích a výsledcích konkurenceschopnosti
- nezbytnost národně specifických podpůrných politik zohledňujících širší společenský kontext

II. INOVACE A GLOBALIZACE

- význam PZI v české ekonomice
- motivace lokalizace PZI ve výzkumu a vývoji
- národní inovační systém ČR
- zahraniční firmy ve výzkumu a vývoji ČR

Přitažlivost Evropy v globální ekonomice

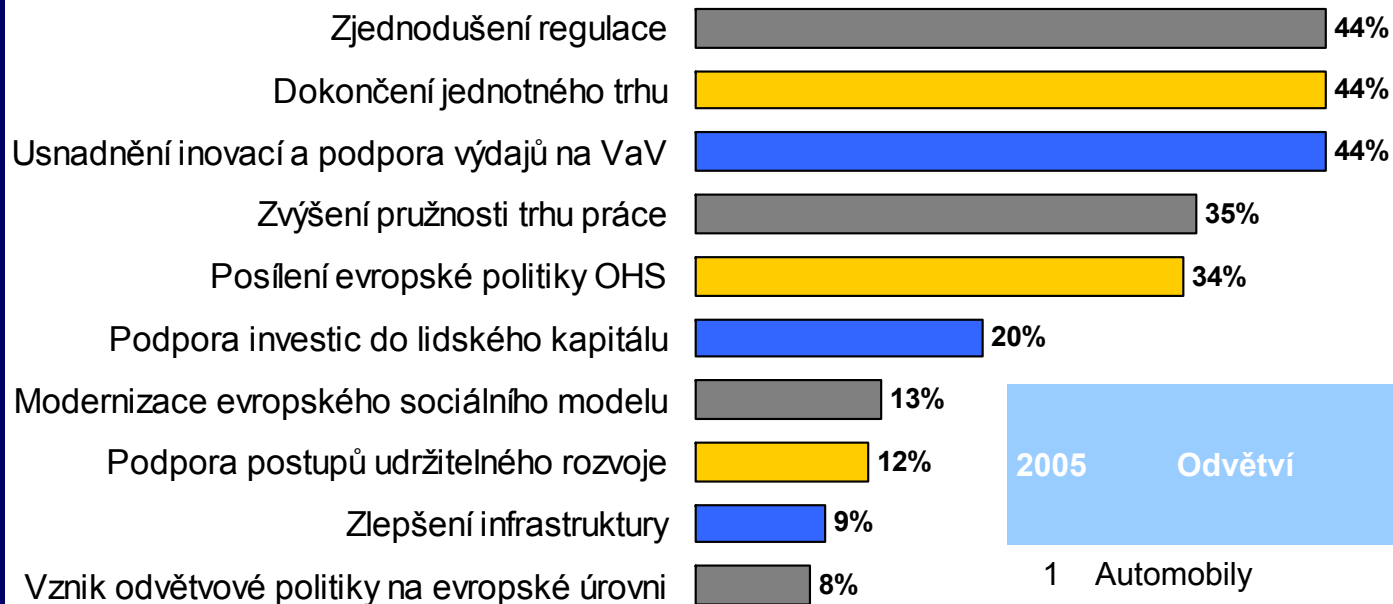
Nejpřitažlivější oblasti v roce 2006

Pořadí 2005:

- 1) Západní Evropa (63%)
- 2) Stř. a východní Evropa (55%)
- 3) Čína (52%)
- 4) USA/Kanada (45%)

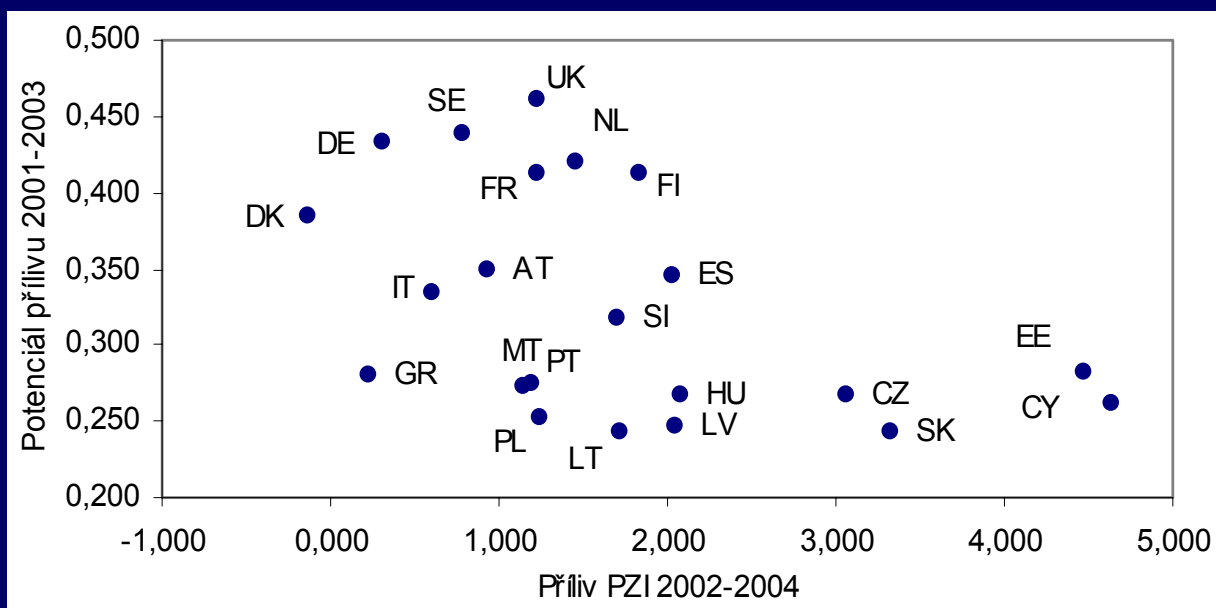
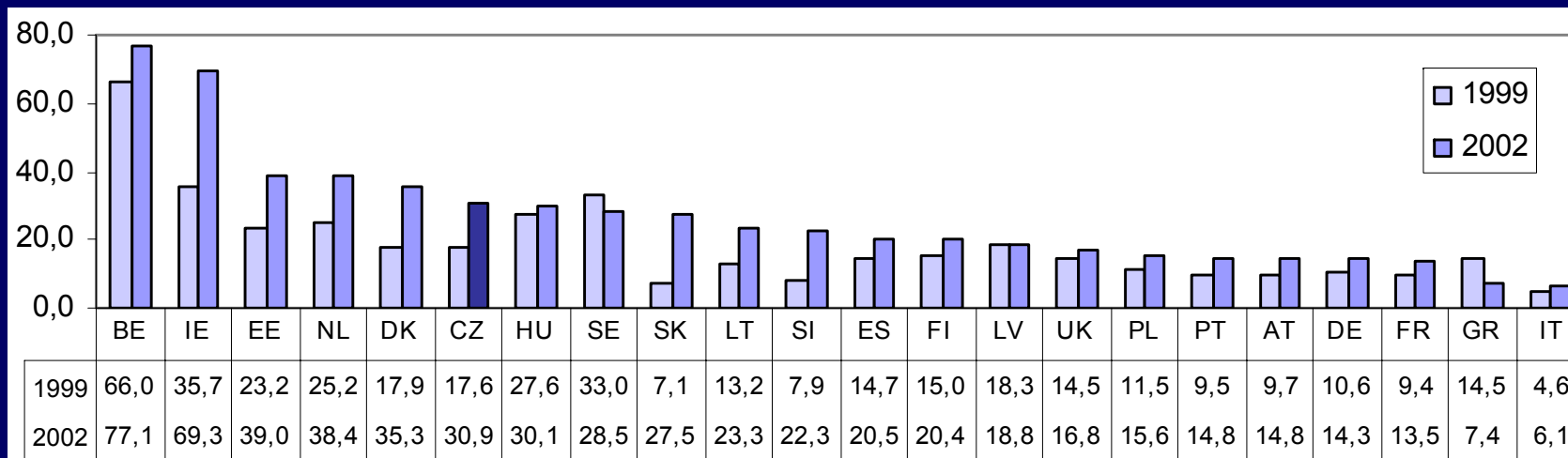
Nejvýznamnější oblasti pro zlepšení konkurenceschopnosti EU

Deregulace,
 technologie a
 služby

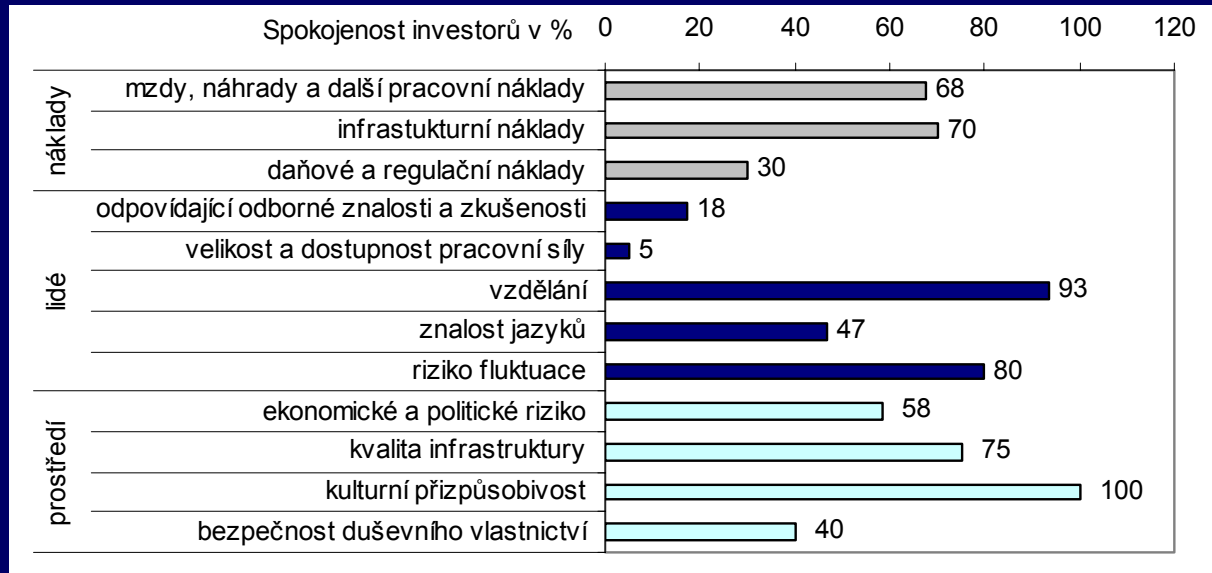
2005	Odvětví	Celkem míst	Na projekt
1	Automobily	40,704	180
2	Elektronika	26,172	153
3	Podnikové služby	14,297	69
4	Elektrické stroje	9,472	179
5	Stroje a zařízení	9,282	71
6	Software	8,130	36
7	Potraviny	8,091	90
8	Logistika	7,975	84
9	Zpracované kovy	5,861	105
10	Počítače	5,216	158
11	Guma a plasty	5,072	64
12	Ost. dopr. zařízení	4,941	150
13	Maloobchod	4,793	137
14	Dřevo	4,277	186
15	Léčiva	4,176	62

Index nadnárodnosti

Matrice
přílivu PZI

Index lokalizace pro ČR, rok 2005

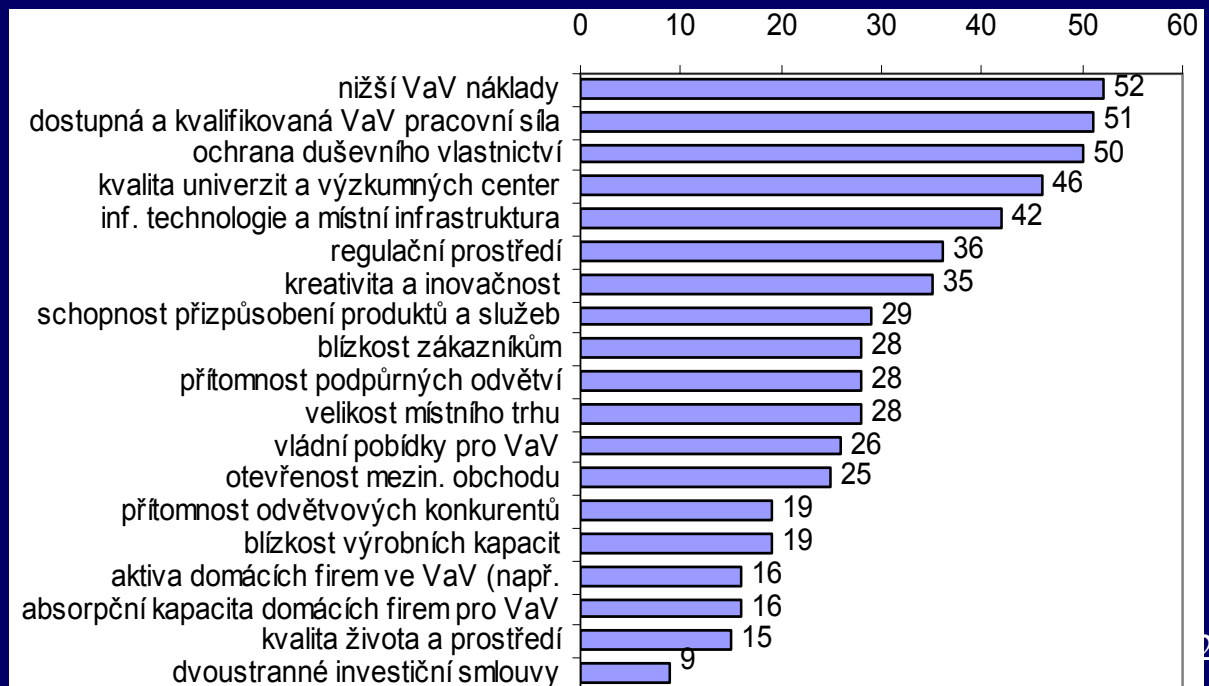

• Faktory PZI do výzkumu a vývoje

růst výdajů

- Asie 50 %

- východní Evropa 22 %

Národní inovační systém ČR

		ČR	EU-25
VaV výdaje	VaV výdaje v % HDP	1,3	1,9
	Podnikový sektor	51,4	55,3
	Vládní sektor	41,8	34,0
	Vyšší vzdělávání	2,2	2,0
Lidské zdroje pro VaV	Počet výzkumníků v % zaměstnanců	0,73	0,92
	Podnikový sektor	0,26	0,36
	Vládní sektor	0,17	0,10
	Vyšší vzdělávání	0,30	0,45
	Ph.D. absolventi vědeckých a technických oborů*	0,5	1,2
Vazby podniků, VŠ a vlády	Podíl podnikového VaV financovaného vládou	12,0	10,6
	Podíl univerzitního výzkumu financovaného podniky	1,0	6,6
	Podíl vládního výzkumu financovaného podniky	7,8	5,5
Vědecký výstup	Vědecké publikace na 1000 obyvatel	0,505	0,789
Inovační výstup	Podíl inovujících podniků	25,9 (41,1)	36,2
	Počet přihlášek u EPO na mil. obyvatel	10,9	133,6
Rizikový kapitál v % HDP	Počáteční fáze	0,008	0,049
	Fáze expanze	0,048	0,093
Prostředí	Ochrana duševního vlastnictví	3,52	3,95

Zahraniční firmy ve výzkumu a vývoji ČR (v %)

	Výdaje		Výzkumníci	
	2003	2004	2003	2004
Zpracovatelský průmysl	59,0	65,0	43,5	49,9
Vysoká náročnost	36,6	54,7	27,4	35,2
Vyšší náročnost	73,4	76,5	56,2	60,9
Nižší náročnost	19,1	26,0	19,1	28,6
Nízká náročnost	25,1	27,1	32,0	38,3
Služby	24,9	22,7	16,1	21,1
Odvětví intenzivních znalostí	21,3	20,7	15,4	20,5
Technologicky vysoce náročná	19,5	18,5	13,0	19,9
z toho: Výzkum a vývoj (OKEČ 73)	7,2	8,6	4,2	4,8
Obchodní služby	45,9	34,6	46,1	35,8
Finanční služby	36,0	70,8	50,0	63,0
Odvětví méně intenzivních znalostí	47,3	40,2	22,0	27,6
Obchodní služby	50,1	42,5	23,3	30,2
Celkem	46,6	48,7	30,5	35,5

Inovace a globalizace

- rostoucí zájem investorů o investice do výzkumu a vývoje v méně rozvinutých zemích (JV Asie, méně východní Evropa)
- významná jsou specifika předpokladů pro lokalizace PZI do výzkumu a vývoje v méně rozvinutých zemích
- zaostávání ČR zejména ve velikosti a dostupnosti pracovní síly a specifických kvalifikací a zkušeností, daňových a regulačních nákladech a bezpečnosti duševního vlastnictví
- problém dostupnosti lidských zdrojů pro výzkum a vývoj, slabá intenzita vazeb mezi podnikovým sektorem a vysokými školami, nízká úroveň vlastního inovačního výzkumu, slabé využití rizikového kapitálu
- rostoucí význam zahraničních firem ve výdajích a pracovních výzkumu a vývoje ČR, VaV intenzita zatím zůstává nízká, inovační aktivity založeny na přejímaných technologiích a přizpůsobení domácím potřebám
- změna zaměření PZI ve prospěch nových členů EU a strategických služeb vyžaduje změnu konkurenční výhody